

جایگاه پارادایم «معماری مسکن» در سیمای امروز شهر ایرانی - اسلامی

طاهره نصر*

استادیار، گروه معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۱/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۷/۰۵

چکیده

نیاز به مسکن یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشری است. طبق اصل سی و یک قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، داشتن مسکن مناسب حق هر فرد و خانواده ایرانی است. هر چند به علت گستردگی و پیچیدگی مقوله مسکن نمی‌توان تعریف جامع و واحدی از آن ارائه داد، اما مسکن به عنوان سرپناه، نیاز اولیه و اساسی خانواده به شمار می‌آید. مسکن به عنوان یکی از نیازهای اساسی بشر در محیط‌های مختلف طبیعی و مصنوعی معانی متفاوت یافته است. با وجود این تفاوت‌ها، مسکن در تمام جوامع دارای مفهومی متعالی و مقدس است که انسان با تأمین آن به بودن دست یافته و در این بودن هستی و زندگی را تجربه کرده است؛ به عبارت دیگر، نحوه سکونت، چگونگی بودن انسان را معنا بخشیده است. از عوامل مؤثر در سیمای شهر ایرانی - اسلامی، معماری سنتی مسکونی ایران است که دارای مؤلفه‌های ارزش‌مندی است و در نقاط مختلف کشور بسته به بوم، متفاوت است. معماری بر اساس هویت طبیعی و اقلیمی هر منطقه شکل گرفته و در گذر تاریخ، به عنوان عاملی هویت‌بخش در معماری آن بوم تجلی کرده است. گذر زمان و تغییر شیوه معماری بر معماری مسکونی نیز تأثیر داشته است؛ به طوری که امروز مسکن ایران واجد هویت خاصی نیست. در این مقاله به این موضوع تأکید شده است که بررسی تأثیر معماری مدرن بر معماری سنتی ایران برای توسعه دوباره الگوی فراموش شده زندگی مردم ایران در ادوار گذشته لازم و ضروری است. هم‌چنین توجه به پارادایم مسکن در سیمای شهرهای امروز ایران برای تبیین جایگاه هویت شهر ایرانی - اسلامی مؤثر است. در این مقاله دو مسیر اصلی برای بررسی دلایل ناتوانی معماری و شهرسازی امروز در برابر مسأله مسکن و نیز ارائه معیارهایی برای دست‌یابی به الگوی طراحی مسکن ایرانی دنبال می‌شود: اول، تبیین نقش و جایگاه «هویت» و «معنا» در «مسکن ایرانی» و به تبع آن ارزیابی مؤلفه‌های هویت‌بخش به شکل مسکن ایرانی در بررسی تطبیقی معماری سنتی و امروز، و دوم، آسیب‌شناسی معماری امروز مسکونی ایران و ارائه راهکارهایی برای تداوم معماری بومی.

واژگان کلیدی: مسکن، هویت، مسکن سنتی ایرانی - اسلامی، معماری مسکونی امروز ایرانی، معیارهای طراحی مسکن.

* E-Mail: nasr@iaushiraz.ac.ir